

van der Hoeve, hervormd predikant in het niet ver van Olburgen gelegen Keppel, deelde daarop mee dat hij een soortgelijk verzoek had ontvangen ‘van den voormaligen priester Craayvanger, die, reeds vroeger op het punt om ... over te gaan doch daarin zich hebbende laten belemmeren, wederom zijn’ wensch heeft geuit om van de boeijen der R.[oomsche] kerk te worden ontslagen’. Er volgde de nodige discussie, omdat men niet goed wist hoe de twee aan een fatsoenlijke baan te helpen. Besloten werd via de hervormde predikant H. van Maasdijk te Brussel in België een uitweg te zoeken. Alvorens de ex-geestelijken daar aan te bevelen, wilde het bestuur ze echter aan een onderzoek onderwerpen. Hofstede de Groot en J. Hooijkaas Herderscheê, hervormd predikant te Nijmegen, namen Gillet voor hun rekening; De Groots leerling S.K. Thoden van Velzen, predikant te Leeuwarden, en J.P. de Keyser, predikant te Arnhem, namen Kraaijvanger. Toen de uitvoerende commissie van het bestuur 4 november bijeenkwam, bleek dat alleen het oordeel over Kraaijvanger onverdeeld gunstig luidde. Van der Hoeve wist bovendien te melden, dat de betrokkene nu definitief wenste over te gaan. Vooraf wilde hij een boekje uitgeven waarin hij rekening aflegde van zijn stap. Het stuk kopij dat Van der Hoeve als proeve presenteerde kon de aanwezigen niet bekoren: de inhoud ervan was ‘een’ beteren vorm waardig’. Over de België-route werd niet meer gesproken. In plaats daarvan besloot de commissie het bestuur voor te stellen over te gaan tot de aanstelling van een nieuwe evangelist, daar Gilles en vooral Kraaijvanger ‘als sprekers van onze Maatschappij optredende, haar doel [‘bevordering van waarheid en godzaligheid onder Roomsche-Katholieken’¹⁷] zeer zouden helpen bevorderen’.¹⁸

Het werd nu voor Kraaijvanger tijd om de betrekkingen met de Groninger vriendenkring te herstellen. Hij schreef een brief aan Hofstede de Groot senior. Tot zijn ‘onuitsprekelijk genoegen’ liet De Groot hem weten, dat hij hem ‘de grove belediging’ die hij indertijd de vrienden in het Noorden had aangedaan ‘reeds lang’ had vergeven. Hij mocht dus weer in seniors ‘veelvermogenende gunst staan’, echter op één voorwaarde: ‘dat ik mij niet weder zal inlaten in zamenspraken met R.K. Priesters’. Uit de brief van 12 februari 1863 waarin de gewezen pater dit verwoorde, blijkt dat deze zich aanvankelijk had voorgesteld in Groningen over te gaan. De hoogleraar had hem dit echter afgeraden; tevens had hij er op aangedrongen dat Kraaijvanger zo snel mogelijk zijn bekeringsverhaal zou publiceren. Laatstgenoemde kon De Groot thans uit Olburgen berichten dat Van der Hoeve en De Keyser overeengekomen waren dat op dinsdag 17 februari te Arnhem de ‘private aanneming’ zou plaatsvinden en op 19 februari zijn ‘openlijke bevestiging’; het ‘boekje’ was inmiddels bij de drukker. Tenslotte verzocht Kraaij-

¹⁷ Zie voor de doelstelling en de (drie) evangelisten van de Evangelische Maatschappij (EM): G.J. Mink, *Op het tweede plan. Evangelisten in de tweede helft van de negentiende eeuw*, Leiden 1995, 201, 206.

¹⁸ Notulen hoofdbestuur en uitvoerende commissie EM 1853-1863 (Notulen EM 1), 161v., 164; Archief EM 1; Utrechts Archief.